

GODSDIENSTVRIJHEID... VROEGER.

Wanneer men de geschiedenis nagaat wordt men soms ontmoedigd. Altijd maar opnieuw dezelfde fouten, nooit lessen trekken uit deze van het verleden. Men kan zich de vraag stellen: "Is de mensheid er de laatste 1000 jaar op vooruitgegaan, althans op moreel gebied?" En dan kan men de neiging hebben daar negatief op te antwoorden. En toch... Op bepaalde gebieden is er een zeer positieve evolutie gebeurd.

Denken wij maar aan de godsdienstvrijheid. De dag van vandaag kunnen wij het ons permitteren om niet katholiek te zijn zonder te moeten vrezen te eindigen op de brandstapel. Dat was niet het geval 500 jaar geleden.

Hieronder laten wij enkele voorbeelden volgen van wat de dramatische gevolgen konden zijn van deze nu ongelooflijke onverdraagzaamheid; en het beslaat nog maar een periode van 4 jaar. Als wij dit bekijken moeten wij toegeven dat er toch een enorme vooruitgang geboekt werd.

In dit verband willen wij er terloops ook even op wijzen dat de zo gehate en in het belachelijk getrokken Jozef II degene was die hier de officiële folterpraktijken afschafte. Vóór hem scheen niemand in de christelijke wereld waarin wij toen leefden aanstoot te nemen aan deze afschuwelijke praktijken. Het feit dat deze mensonterende daden na zijn dood hier terug ingevoerd werden doen niets af van zijn verdienste.

In geen enkel beschaafd land worden deze monsterachtige praktijken nog aanvaard, zij het dan ook dat wij, helaas, in een wereld leven waarin veel landen deze evolutiegraad nog niet bereikt hebben, hoe groot en machtig zij dan ook mogen zijn.

30 Maart 1568

Den XXX^{en} zijn smorghens tijlick naer den zevens de Spaignaerden ghegaen naer den Coornaert, Verleplaetse ende up andere plaetsen, daer zij met huerlieder ghewoonlicke wapenen scherpe waecke ghehouden hebben, ende men heeft up de Veerleplaetse gherecht diveverssche staken ende potente ghemeedert om sommige wederdopers ende Calvinisten bij viere ende galghe ghedoot te werden, naer de meriten van huerlieder mesdaden; ende men heeft hemlieden ghedaen hebben predicanten vande catholijcke kercke, als den prior vande Preecheeren, Rufelaere, metten broeder Van Melle, uut Schaek, updat zij zouden afkeeren van huerlieder quaet ende valsche geloove. Ende naer de middach zijn twee ghehangen ande potente, van ouds tijden ghestaen hebbende up de Veerleplaetse, te wetene Mr. Willem Rutchemelis, wonende

upde Hoochporte, ende Pieter Andries, elc van hemlieden hebbende huerlieder biechtvaders, danof deen was broeder Lieven Vanden Bossche, preecheere, ende dese storven catholijckelick, met leedscepe, ende biddende Gode van hemelrijke vergheffenesse ende de menschen. Daernaer heeft Mr. Jans, scherprechter, ghehangen noch drie ande nieu potente.

.....

Naer deze VII ghehanghen, zo es de scherprechter ghegaen naer 's Gravensteen, ende zeer corts zijn hem ghevolght in huerlieder lijnwaet vier jonghemannen, wederdoopers, die gheleet zijn gheweest up een schavot, ende ghebonden elck aen eenen staeck, bestelt met stroo ende mutsaerden, daer zij angheropen hebben den name vanden hemelschen Vader, ende alzo de buel hemlieden waende te verworghen naer oude costume, en heeft Maistre del Campo tselve nyet willen ghedooghen, regardt nemende dat zij persevereerden in huerlieder quade opinien, tselve te kennen ghevende met ghesanghe: daeromme zijn zij levende verberrent, zeer jammerlick criesschende ende tierende.

3 April 1568

Ende omtrent XI hueren zijn inden Raedt van Vlaenderen ter doot vanden viere verwesen eenen pastuer van Vinderhaute cruepel wesende in zijn voeten, welke sententien wierden ter executie gheleyt sachternoens, omtrent den drie hueren, deerste twee bijden scherprechter, Mr. Hans, ghehangen, ende de derde, gheweest hebbende een priester, ende smorghens bij den voornomden suffragaen ghedegradeert ende afgheset van zijnen priesterlicken staet, ten huuse van heer Jan Bane, deken van de kerstenhede, wierdt aen eenen staeck gebonden, staende neffens der eerde, ende besedt met stroo ende veel mutsaerden, ende alzo levende totten pulferen verberrent bij advijse van Maistre Del Campo, die alle heretijcken, persevererende in huerlieder quade opinien, wilt in dier voughen ter doot ghebroght hebben zonder verworghen, hoewel men heeft hier voortijts anders gheuseert.

24 April 1568

Up desen dach heeft men ooc tot Brusele justitie ghedaen van sommighe, drie of viere, van Ghendt ende van andere steden, ter causen vande nieuwe religie inneghedaechde.

25 Mei 1568

Den XXV^{en}, smorghens, hebben ontfanen twee personen van schepenen van-

der Kuere sententie criminele, danof deen ghenaept Jan De Smet, twijndere, een fray man van stature, doops ghesint, die zeer corts naer de sententie wierdt metten viere, buten de Muidepoorte, ter plaetse patibulaire gheexecuteert, alvooren ghehoelt wesende, sterfvende zeer onvervaert, zonder veranderinghe voor den doot.

17 Juli 1568

Sachternoens omtrent den drie hueren wierdt de voornomde sententie capitale ter executie gheleyt by Mr. Hans, den scherprechter, die in texecuteren vanden eersten heeft een weynich gheqwetst, afsnijdende den hals. Dit waren twee vrome mannen van lichame ende rijcke van goede. Ende also men hier justitie ghedaen heeft, tselve es ooc ghebuerdt in andere steden, zonderlinghe binnen Doornijcke, dat wel LX mannen bij justistie ghestorfvén zijn.

6 Augustus 1568

Ten zelven daghe zijn drie manspersonen ghevoert uut sGravensteen naer Deynse, omme aldaer te sterven, ter causen vande nieuwe ende ghereprobeerde religie van Calvinus, ofte omme anderssins punitie te lijden, naert tbevindt van huerlieder mesdaet, bij commissarissen vanden Raedt.

28 Augustus 1568

Den XXVIII^{en} heeft Augustijn van Huerne, notaris vanden Raedt in Vlaenderen gheordonneert, ghepronuncieert twee sententien diffinitiven capitale, danof deerste was jehens eenen van IJpere, die wijlent schepen gheweest heeft, ende de predicatie vande nieuwe religie ghefrequenteert, zo wel voor ende naer de permissie ofte toelatinghe vande zelve. Duer wiens autoriteyt wierdt predicatie ghehouden binnen Formesele, daer men noynt en hadde ghepredict; omme welk mesdaet ende de meer andere breedere bijde de sententie gheroert wierdt, ghecondamneert tot onthoofdinghe, met confiscatie van goede.

23 December 1568

Den XXIII^{en} zijn twee wederdoopers bijder stede omtrent den een huere verberrent gheweest upde Vriendachmaert.

25 Januari 1569

Den XXV^{en} heeft men justitie ghedaen voor sGravensteen ende upde Veerleplaetse, van drie personen; den eenen, ghenaemt Jan Laute, die verberrent was, ende dandere twee wierden onthooft, ter causen vande nieuwe religie. De eerste persevereerde in zijn opinie ende heeft langhen tijdt ghevanghen geweest, ende over III zo vier maenden sententie van de doot ontfaen.

6 Februari 1569

Upden voornomden dach, wesende saterdach, was anden drie pickele, jurisdictie van mijnheere van sint Pieters, eenen verberrent ter causen van zijne ongeheloovighede, an welke galghe ende daer omtrent heeft men onlancx diverssche justitien ghedaen vande personen, die beschuldich zijn geweest vande nieuwe religie, bijden bailliu ende souverain, Rijn ghenaemt.

17 Februari 1569

Den XVII^{en} was eenen persoon laten gaen, die men waende dat hij zoude ghestorfvén hebben bijden viere upden Vriendackmaert, daertoe de ghereedschap ghemaect was upde zelve maert. Ende het was een jonckman, wel gheleert, uut een vrempe contreye, voortstaende Calvinus leeringhe, de welcke hij van joncs gheleerd hadde (zo men seyde alomme) binnen der stede van Embden, plaetse van zijnder residentie.

8 Maart 1569

Den VIII^{en} was de voornomde jonckman (daer vooren afghescreven) bijden viere upden Vriendachmaert ghejusticiert. De bisscop ende andere gheleerde hebben huerlieder uuterste debvoir ghedaen omme hem te bekeeren totter salighe leeringhe, maert het es gheweest te vergheefs, overmidts zijn verherthede inde opinien, die hij van joncs inneghedroncken heeft, want van dat hij vier jaeren oudt was, hebben hem zijn ouders van Groeninghe, stede van zijnder gheboorte, beschiet naer Embden, ende vandaer heeft hij ghestudeert tot Leuvene ende Geneve.

2 April 1569

Den II^{en}, drie Weerdoperes, danof deen was een oudt man met grizen hare,

wierden tot Antwerpen levende verberrent voor stadthuis, smorghens omtrent den VII huere, hebbende den mont toeghestopt, updat zij niet spreken en zouden. Ende alzo tvier ontsteken was, riepen niet teghenstaende de voornomde stoppinghe eenen grooten crijsch, daer duere menich meynsche zeer beroert was, zo datter sommige de vlucht annamen. Ghelijcke justitie es in de zelve stede gheschiedt de voorgaende weke, ooc van wederdoopers.

22 Juni 1569

Den XXII^{en} waren binnen Antwerpen, smorghens omtrent den VI hueren, verberrent twee wederdoopers, upde maert, jehghens overe stadthuis, levende, ende opdat zij tvolck neyt mesleeden en zouden, waren huerlieder monden ghestopt. Alsmen dese justitie dede, zo waren de Duitsschen ghestelt rontsomme den viere, omme tvolck te beletten acces thebbene bijden patienten, ende naer dien zij verbrant waren, zo slouch de vlamme in een vanden bijstaende huusen, maer het was terstondt uitghebluscht zonder groote schaede. Ten zelve daghe (werd) eenen onthoof upde Veerleplaetse.

2 Augustus 1569

Den II^{en} zijn de voornomden persoonen, wederdoopers, deen wesende van Everghem, ende dandere van Meerentre, prochien ghelegghen omtrent dese stede, bij scepenen vander Kuere ter doot verwesen vanden viere, ende al huerlieder goedt, waer dat ghestaen ofte ghelegghen es, gheconfisquiert sConijncs proffijte, welcke rigoreuse sententie was smorghens, naer den XI hueren, ter executie gheleyt upde Vriendachmaert, de voornomde patienten gheleedt wesende bijden onderballiu ende andere officiers in een cleen huusekin, neffens der eerde ghestelt, inde presentie van scepenen voornomd, alvoorren ghehoelt wesende, ende daer naer verberrent. De Heere wille sodanighe ghesinde tot een beter gheloove vande catholijcke kercke bekeeren ende alle andere. Daer zijn noch binnen den Chaucelette ghevanghen vremde persoonen, ooc van hier omtrent gheboren, besmet mette selve siecte ende smerte van wederdooperie, volgende zeker leeringhe angaende tgheloove contrarie van heleghe christelicke leeringhe vande kercke.

24 September 1569

Den XXIII^{en} heeft men justitie ghedaen die bij vanden Raede in Vlaenderen, te wetene bide commissarissen Mrs Fransoys Curtewijle ende Burch, van eenen brauwer, wonende wijlent tot Deynse, die zeker brieven gheschreven

hadde, inhoudende quaede nieumaren van de Guen.

26 September 1569

Den XXVI^{en}, de voornomde wederdooper es ter justitie vanden viere ghebrocht bij mijn heeren vander stede van Ghendt, die gheenssins en heeft willen zijn complicen denumeren, daertoe vermaent zijnde.

7 November 1570

Den VII^{en}, eenen joncman ende twee vrouwpersoonen waren bijder stede upde noenent mette viere gheexecuteert, ter causen van huerlieder quade ende valsche opinien in ons christelic gheloove, ende updat zij thgemeen volck met veel clappens nyet ontstichten en souden, waren huerlieder monden ghestopt, dwelck men ooc useert in andere steden over de wederdoopers (ghelijc de vorseide gheexecuteerde waren) ende andere heretijcken. De voornomde joncman was van Ronse, wijlent ghevanghen binnen dese stede bijden assistent vanden deken van Ronse, ende een vande vrouwen was uuter prochie van Meerendre, bij Vinderhoute ghelegghen.

22 November 1570

Den XXII^{en}, twee jonghe meyssens zijn metten viere levende gheexecuteert gheweest anden drijepickele, justicie van mijn heere van sinte Pieters, voor de noenent, ter causen van huerlieder opinien inde materie vanden gheloove, ende sonderlinghe vande wederdooperie, daarmede dat zij besmet waren, jehghens catholick gheloove. Van dese pacienten huerlieder monden en waren nyet ghestopt als de voorgaende.

27 Maart 1572

Den XXVII^{en}, naer den noenent, eenen verouderden man was bij scepenen vander Kuere verwesen verbrant te zijne, uut causen vanden wederdoop ende andere vrempe opinien jehghens de leeringhe vande Roomsche ende catholijcke kercke, welcke sententie wiert zeer corts daernaer ter executie gheleyt upde Vriendachmaert, up een schavaut, ter plaetse ghecostumeert.

Hugo Collumbien